

TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA OLGUSU VE TARIMSAL ARAŞTIRMALAR

H. Hüseyin ÇETİN

Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü
Yalova — İSTANBUL

AZ GELİŞMİŞLİK VE TARIMSAL YAPI

Çağımızda her toplumun aynı evrim düzeyinde bulunmadığı, daha doğrusu toplumlar arasında ulaştıkları gelişme aşaması bakımından önemli ayrımların gözlemlendiği bir gerçektir. Bugün çağdaş toplumlar, gelişme durumlarına göre birbirlerine karşı özelliklere sahip iki ayrı tip oluşturuyor. Bunlar gelişmiş ve az gelişmiş toplum biçimleridir. Az gelişmiş bir ülkenin ekonomisi; a) kendi içine kapalı bir geleneksel kesim (tarım), b) genellikle ticaret ve dış ülkelerin etkinliklerine bağlı bir kent ekonomisi ve c) uluslararası pazarlara yönelik ihracat firmalarının yan yana sıralanmasından oluşan parçalı bir yapıya sahiptir.

Az gelişmişlik, her şeyden önce, toplumsal yapıda kır kesiminin egemenliği biçiminde belirir. Az gelişmişliğin ayırıcı özelliği, nüfus ve ekonomik etkinliklerin çoğunlukla tarımda toplanması ve bu kesimin geleneksel teknoloji ve üretim ilişkilerinin yaygınlığına bağlı olarak yeterince gelişmemiş olmasıdır. Türk tarımının belirleyici niteliği olan düşük verimlilik ise temelini yaygın tarımda bulur. Yaygın tarım, en genel anlamıyla, ilkel bir teknolojiye dayanan ve tarımsal girdilerin yetersiz kaldığı bir tahıl tarımı olarak tanımlanabilir. 1970 yılı verilerine göre, Türkiye nüfusunun % 66.5'nin tarımsal etkinliklerin egemen olduğu kırsal kesimde yaşadığı ve etkin nüfusun % 66.9'nun tarımda toplandığı görülüyor.

Ancak, yine aynı yılda, çalışan nüfusun % 10.1'ini içeren endüstri kesiminin ulusal gelirdeki payının % 20.6 olmasına karşılık, etkin nüfusun üçte ikisini barındıran tarımın ulusal gelire katkısı % 29.2'dir. Bu durum, Türk ta-

rımının aşırı nüfus yığılmasına ve düşük bir verimliliğe sahip olduğunu gösterir.

Az gelişmiş bir ülkede tüketim mallarının büyük kısmını besin maddeleri oluşturduğuna göre, ülkemizin kalkınmasında tarımın özel bir yeri ve etkinliği olduğu ortaya çıkar. Toplumun beslenme koşullarının iyileştirilmesi, artan nüfusun besin gereksinmesinin karşılanması ve gelişen endüstrinin isteklerinin sağlanması gibi sorunlar ancak tarımsal üretimin artırılmasıyla çözümlenebilir. Tarımın ilerlemesi ise bilinen teknik ve kültür araçları yerine yeni yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi ve bunların üreticilere iletilmesini gerekli kılar.

Ülkemizde işlenebilecek toprakların son sınırına gelinmiş olması nedeniyle, tarımda birim başına verimin artırılması ayrı bir önem kazanmış bulunuyor. Türkiye'de hektar başına bitkisel verim 1965'de bir ton kadar olup, bu miktar Avrupa ve Kuzey Amerika'da bizdekinin iki katından daha yüksektir. Türkiye ortalaması ancak Afrika ortalamasının biraz üzerindedir. Türk tarımında verim ve üretim artışını gerçekleştirmek üzere, yeni üretim tekniklerini ve verimli bitki hayvan türlerini yaygınlaştırmak, tarımsal sermaye birikimini ve yatırımları artırmak ve tarımsal kalkınmayı destekleyici temel düzenlemeleri yerine getirmek akla gelen başlıca önlemlerdir.

TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA OLGUSU

İnsanın bilgi sınırlarını giderek geliştirilmesi, doğal kaynak ve koşulları giderek daha çok denetimi altına alma çabası, insanlık boyunca varolan tarihsel bir süreç olmakla birlikte, geçen yüzyılda özellikle gelişmiş toplumlarda kumsallaşmış ve kitlelere yayılan bir dünya

görüşü haline gelmiştir. Bu gerçek, gelişmiş toplumlarda bugünkü gelişmişlik aşamasının nedeni olarak da görülebilir. Batının endüstrileşmesinin ve bugünkü gelişmişlik düzeyinin, orta çağdan sonraki rönesans ve reform hareketleriyle bilim devriminin getirdiği dünya görüşünden kaynaklandığı yadsınamaz. Günümüzde, bazı alanlarda bozulmuş olan insan-doğa dengesine ve ortaya çıkan sorunlara ancak bilimsel ve araştırmacı bir yaklaşımla çözüm bulunabileceğini unutmamak gerekir.

Gelişmiş ülkeler araştırma için gerekli eğitim, kaynak araç-gereç, makina ve örgütlenme gibi araştırma ortamını geliştirici olanakları sağlarken, az gelişmiş ülkeler «araştırma pahalı bir iştir, zengin ve ileri ülkeler yapsın, biz de onların elde ettiği sonuçlardan yararlanalım» biçiminde özetlenebilecek bir tutum içindedirler. Gerçekte bu tutum, bir ülkeyi başka ülkelerin araştırma sonuçlarına bağımlı hale getireceği ve bireylerin yaratıcı güçlerinin gelişmesini engelleyeceği için çok yanlış ve sakıncalıdır. Diğer taraftan, bir ülkede yapılmış bir araştırmanın farklı koşullara sahip diğer bir ülkede geçerli olacağı da kuşkuludur.

Ülkemizdeki araştırma harcamalarının % 86'si kamu kesimi, % 12'si yüksek öğrenim kurumları ve % 2'si de özel kesim tarafından yapılıyor. Özel kesimin araştırma harcamalarına katkı payı ABD'de % 31.1, İngiltere'de % 43.9 ve Batı Almanya'da % 55.4'dür. Bu rakamlar Türkiye ile karşılaştırıldığında, gelişmiş ülkelerde özel kesimin araştırmalara ne kadar önem verdiği açıkça görülür. Ülkemizde yurt gerçeklerine uygun biçimde araştırmacının tanımı bile yapılmış değildir. Bu nedenle bizde kimin araştırmacı olduğu bilinmediği gibi, mevcut araştırmacı sayısını ve gereksinimini ortaya koymak da oldukça güçtür. Öte yandan, ülkemizde saptanmış bir bilim ve araştırma politikası da olmadığından, önceliklerin hangi alan ve konulara verileceği belli değildir. Konuyu özetlemek gerekirse, Türkiye'de sağlıklı bir araştırma ortamı olmadığı sonucuna varılabilir. Araştırmalara ayrılan kaynakların sınırlılığı, uygulamada araştırma sonuçlarına gereken ilginin gösterilmemesi, araştırmacı yetiştirme yönünden eğitim ve öğretim programlarının yetersizliği, araştırmacılara gereken değerin veril-

memesi ve kendi alanlarında ilerleme ve yükselme olanaklarının çok sınırlı olması başlıca nedenlerdir.

TARIMSAL ARAŞTIRMA HİZMETLERİ

Tarımsal araştırmaların amacı, tarımla ilgili çeşitli alanlarda yapılacak bilimsel ve teknolojik incelemelerle ülkenin tarım ürünlerinin artırılması, çeşitlendirilmesi, ıslahı, kayıplarının önlenmesi, en uygun biçimde değerlendirilmesi ve pazarlanmasını sağlamaya yardımcı olmaktır. Tarımsal araştırmaları bilimsel ve uygulamalı araştırmalar olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Bilimsel ya da temel araştırmalar, uygulamalı araştırmalara yeni ufuklar açmayı ve yeni olanaklar hazırlamayı amaçlar. Uygulamalı araştırmalar ise tarımsal sorunları çözmeye yöneliktir.

Tarımsal araştırma, dünyanın her yerinde en çok yatırım yapılan ve yatırım oranında ulusal gelire ve toplumsal yapıya katkısı olan bir etkinliktir. Gelişmiş ülkeler tarımda bugünkü yüksek düzeylerini tarımsal araştırmalara borçludurlar. Ülkemizde tarımsal araştırmaya ilgili kurumların sayısı 100'ün üzerindedir. Bu kurumların büyük çoğunluğu Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında olmakla birlikte, tarımsal araştırma yapan başka Bakanlık ve kuruluşlar da vardır. Tarımsal araştırmaların üretimde etkili olabilmesi her şeyden önce araştırma etkinliklerinin iyi bir biçimde örgütlenmesine ve araştırma kurumları arasında sıkı bir eşgüdümün sağlanmasına bağlıdır. Ülkemizde tarımsal araştırmaların genel müdürlükler düzeyinde olduğu kadar Bakanlıklar arasında da parçalanmış olması, bu kurumların ülke tarımına yararlı hizmet üretmelerini engellemektedir. Öte yandan, tarımsal araştırma sonuçlarının üreticilere ulaştırılmasında tarım örgütlerinin yetersiz kaldığı ve araştırma bulgularından uygulamada gereği gibi yararlanılmadığı da bir gerçektir.

Tarımsal yayımın ana işlevi, yeni teknik ve teknolojiyi üreticilere götürmek, onları eğiterek beceri ve hünelerini geliştirmek, karşılaştıkları sorunları tarlada çözmek ya da tarımsal araştırma kurumlarına çözümletip tekrar üreticilere aktarmaktır.

Bilindiği üzere, ülkemizde tarımsal yayım hizmetleriyle birinci derecede sorumlu birim, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı ve 4481 sayılı yasaya göre yurt çapında örgütlenmiş olan Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüdür. Bugün ülkemizde tarım alanındaki yeni buluş ve tekniklerle, araştırma sonuçlarının üreticilere ulaştırılması hizmetinin gereği gibi yerine getirildiği söylenemez. Çünkü mevcut yayım örgütleri çeşitli yönetsel ve yasal işlerden ana görevlerini yapamıyor. DPT'nin yaptığı bir araştırmada, Teknik Ziraat Müdürlüklerinin yayım dışı 24, İlçe Ziraat Mühendisliklerinin yayım dışı 72 değişik hizmetle yükümlü oldukları görülmüyor.

Diğer taraftan, ülkemizde tarımsal öğretim, araştırma ve yayım örgütleri arasında bir bütünlük ve eşgüdüm olmaması, her Bakanlık ya da birimlerin kırsal kesime yönelik hizmetlerini kendi alt örgütleri ve olanaklarıyla ulaştırma çabaları, hem hizmette etkinliği azaltmakta, hem de tekrar ve gereksiz harcamalara neden olmaktadır.

Üreticiye hizmet götüren kuruluşların bünyesi içinde dağılmış olan yayım hizmetleri tek bir elde toplanmadıkça, tarımsal kuruluşların kırsal kesime etkin hizmet ulaştırmaları olanaksızdır.

SONUÇ

Türkiye, toplumsal yapıda kır kesiminin egemen olduğu, nüfus ve ekonomik etkinliklerin büyük ölçüde tarımda toplandığı az gelişmiş bir ülkedir. Tarımın belirleyici niteliği düşük verimlilik olup, bu da temelini yaygın tarımda bulur. Yaygın tarım, ilkel bir teknolojiye dayanan ve tarımsal girdilerin yetersiz kaldığı bir tahıl tarımı olarak tanımlanabilir.

Toplumun beslenme koşullarının iyileştiril-

mesi, artan nüfusun besin gereksinmesinin karşılanması ve gelişen endüstrinin isteklerinin sağlanması gibi sorunlar ancak tarımsal üretimin artırılmasıyla çözümlenebilir. Tarımsal verim ve üretimi artırmak ise, yeni üretim tekniklerini ve verimli bitki - hayvan türlerini yaygınlaştırmak, tarımsal sermaye birikimini ve yatırımları artırmak ve tarımsal kalkınmayı destekleyici temel düzenlemeleri yerine getirmekle mümkün olabilir.

Günümüzde ülkeler karşılaştıkları bir çok soruna ancak bilimsel ve araştırıcı bir yaklaşımla çözüm bulabiliyor. Bu nedenle, gelişmiş ülkeler araştırma için gerekli tüm olanakları sağlarken, az gelişmiş ülkeler «araştırma pahalı bir iştir, zengin ve ileri ülkeler yapsın, biz de onların bulgularından yararlanalım» biçiminde özetlenebilecek bir tutum içindedirler. Ülkemizde henüz yurt gerçeklerine uygun biçimde araştırıcının tanımı bile yapılmış değildir. Öte yandan, saptanmış bir bilim ve araştırma politikamızda olmadığından, önceliklerin hangi alan ve konulara verileceği de belli değildir.

Gelişmiş ülkeler tarımda bugünkü yüksek düzeylerini tarımsal araştırmalara borçludurlar. Ülkemizde tarımsal araştırma yapan kurumların sayısı 100'ün üzerindedir. Tarımsal araştırmaların genel müdürlükler düzeyinde olduğu kadar Bakanlıklar arasında da parçalanmış olması, bu kurumların ülke tarımına yararlı hizmet üretmelerini engellemektedir.

Diğer taraftan, ülkemizdeki tarımsal öğretim, araştırma ve yayım örgütleri arasında bir bütünlük ve eşgüdüm olmaması, her kuruluşun kırsal kesime yönelik hizmetlerini kendi alt örgütleri ve olanaklarıyla ulaştırma çabaları, hem hizmette etkinliği azaltmakta, hem de tekrar ve gereksiz harcamalara neden olmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aksöz, İ., 1970. Türkiye Tarımının Gelişme İmkânları. Türk Ziraat Müh. 11. Teknik Kongre, C. 2. Ankara.
- Alpagut, Ü., 1971. Az Gelişmiş Ülkeler ve Bilim Politikası. DPT Bülteni 8-9. Ankara.
- Aren, S., 1974. Ekonomi El Kitabı. Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Geray, C., 1974. Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar (Sorunlar Yaklaşımlar Örgütlenmeler). TODAİE yayını No. 139. Ankara.
- Gerek, R., 1970. Tarımsal Araştırma ve Sorunları. TZM, 11. Teknik Kongre, Cilt 2, Ankara.
- Munzur, M., 1973. Tarımsal Üretim Artışında Tarımsal Araştırmanın Önemi ve Başarı İçin Gözönüne Alınacak Bazı Hususlar. Ziraat Müh. Dergisi, S. 82. Ankara.
- Pamukçu, M. ve Dilmen, S., 1975. Bilimsel Araştırma ve Yayınlarında Temel İlkeler. Onun Kardeşler Mat. San. Ankara.
- Özgtiven, E., 1973. Araştırma Ortamının Türkiye'deki Durumu. AİD, C. 6, S. 1. TODAİE, Ankara.
- Sencer, M., 1975. Toplumsal Yapı TODAİE, SİYO. Ankara.
- Şenocak, C., 1970. Tarımsal Yayım ve Sorunları. TZM, 11. Tek. Kon. C. 2. Ankara.
- Tugay, A., 1977. Millî Bilim Araştırma Politikası ve Örgütlenme Sorunları. DPT. SPD, 294. Ankara.
- Yasa, İ., 1970. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları. TODAİE Yayını, No. 119. Ankara.

el kitapları dizisi

Derneğimiz, bir gereksinmeyi karşılamak ve çalışmalarını yaygınlaştırmak amacıyla **PRATİK YÖNTEMLERLE GIDA MADDELERİ HAZIRLANMASI VE SAKLANMASI** konusunda el kitapları dizisi yayınlamaya başlamıştır.

Bu dizinin ilki «**Ekmeklerde oluşan Lif (Rope) Hastalığının Nedenleri, Önleme Çareleri ve Hastalıklı Ekmeklerin İmha Yöntemleri**» adıyla yayınlanmış ve ücretsiz olarak dağıtımını sürdürmektedir.

Konuyla ilgilenenlerin amaca yönelik katkılarını diler ve hazırlanan eserlerin her ay sonu Derneğimizde olacak şekilde gönderilmesini rica ederiz.

Geniş bilgi için Derneğimize başvurulabilir.

Başvurma Adresi :
P. K. 41 Küçükesat - Ankara

**GIDA TEKNOLOJİSİ DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU**